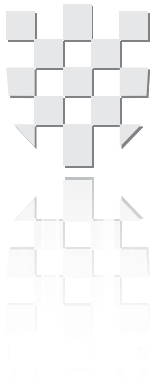

H G K
1 8 5 2

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i
ekonomske analize

Pokazatelji tržišta rada

u sklopu Procedure otklanjanja makroekonomskih neravnoteža (MIP)

- Hrvatska u Proceduri otklanjanja makroekonomskih neravnoteža
- Indikatori tržišta rada u sklopu MIP-a:
  - stari: stopa nezaposlenosti,
  - novi: stopa nezaposlenosti mladih, stopa dugotrajne nezaposlenosti, stopa aktivnosti
- Zaključno

Siječanj 2016.

Hrvatska u Proceduri otklanjanja makroekonomskih neravnoteža

Hrvatska je 2014. godine ušla u Proceduru otklanjanja makroekonomskih neravnoteža (eng. *Macroeconomic Imbalances Procedure-MIP*), u kojem se i dalje nalazi.

MIP je preventivni i korektivni mehanizam EU (u sklopu Europskog semestra - godišnjeg ciklusa usklađivanja ekonomskih politika), koji je uveden tijekom gospodarske krize 2012. godine, s ciljem identifikacije potencijalnih rizika u ranoj fazi, izbjegavanja štetnih makroekonomskih neravnoteža te korekcija neravnoteža koje već postoje. U biti, MIP skreće pozornost na strukturne gospodarske probleme zemalja članica, koje se kroz preporuke nastoje prevladati kako bi se postigla makroekonomska stabilnost koja je ključ održivog ekonomskog rasta.

U prvom koraku Procedure, izradi **Izveštaja o mehanizmu upozoravanja** (eng. *Alert Mechanism Report – AMR*), ocjenjuju se unutarnje i vanjske neravnoteže pomoću pokazatelja (engl. *Scoreboard*) kojima su određene referentne vrijednosti, prema čemu se detektiraju članice s makroekonomskim neravnotežama. Za njih se traži daljnja detaljna analiza, takozvano **Dubinsko ispitivanje** (engl. *In-depth Review – IDR*) nakon čega im se daju preporuke za otklanjanje neravnoteža.

Tablica 1

POKAZATELJI U MIP PROCEDURI

		REFERENTNE VRIJEDNOSTI
VANJSKE NERAVNOTEŽE I KONKURENTNOST	Saldo tekućeg računa platne bilance, % BDP-a (% promjene 3 godine)	-4 do 6%
	Međunarodna neto investicijska pozicija, % BDP-a	-35%
	Promjena realnog efektivnog tečaja (HICP deflator), % promjene 3 godine	+5% (za Eurozonu), +11% za zemlje izvan područja eura
	Udio izvoza na svjetskom tržištu, % promjene u 5 godina	-6%
	Indeks nominalnog jediničnog troška rada (2010=100), % promjene u 3 godine	9% (za Eurozonu), 12% za zemlje izvan područja eura
UNUTARNJE NERAVNOTEŽE	Indeks cijena nekretnina (2010=100), deflacionirani, % promjene u 1 godini	6%
	Tok kredita privatnom sektoru, % BDP-a	14%
	Dug privatnog sektora, % BDP-a	133%
	Javni dug, % BDP-a	60%
	Stopa nezaposlenosti, % promjene u 3 godine	10%
	Obveze financijskog sektora, % promjene u 3 godine	16,50%
NOVI INDIKATORI TRŽIŠTA RADA	Stopa aktivnosti stanovništva 15-64 godine, promjene u 3 godine u postotnim bodovima (pb)	-0,2 pb
	Dugotrajna stopa nezaposlenosti radne snage 15-74 godine, promjena u 3 godine u pb	0,5 pb
	Stopa nezaposlenosti radne snage 15-24 godine, promjena u 3 godine u pb	0,2 pb

Izvor: European Commission, Alert Mechanism Report 2015, obrada HGK

Indikatori tržišta rada u sklopu MIP-a

AMR je dosad imao 11 pokazatelja, a u sklopu novog, sada aktualnog Europskog semestra koji je započeo krajem studenoga ove godine, uvedena su tri nova koja su povezana s tržištem rada: **stopa aktivnosti, stopa dugotrajne nezaposlenosti i stopa nezaposlenosti mladih.**

Uključivanje ovih novih pokazatelja ocijenjeno je bitnim za bolje razumijevanje socijalnih posljedica neravnoteža što će pomoći i boljem usklađivanju preporuka koje se daju u okrilju MIP-a. Naime, Komisija je ocijenila kako je sama stopa nezaposlenosti, koja je dosad bila uključena u scoreboard, nedostatna i ne daje dovoljno informacija koje mogu rano upozoriti na neravnoteže. Izračunata je i korelacija između ovih četiriju pokazatelja, prema kojoj je stopa nezaposlenosti visoko povezana sa stopom nezaposlenosti mladih i dugotrajnom nezaposlenošću, a nikako nije u vezi sa stopom aktivnosti.

Stari pokazatelj: Stopa nezaposlenosti (referentna vrijednost 10 % u trogodišnjem pomičnom prosjeku)

Prema stopi nezaposlenosti, koja je od početka uključena u scoreboard, Hrvatska se nalazi među 12 članca koje prelaze referentnu vrijednost, odnosno u kojima je detektirana neravnoteža.

Hrvatska je prema indikatoru stope nezaposlenosti 6,9 postotnih bodova viša od određene granične vrijednosti u sklopu Procedure otklanjanja makroekonomskih neravnoteža te samo Španjolska i Grčka imaju lošije pokazatelje.

Tablica 2

	Stopa nezaposlenosti, trogodišnji pomični prosjek (%)													referentna vrijednost 10 %	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Greece	10,7	10,2	10,2	10,1	9,9	9,1	8,4	8,6	10,0	13,4	18,4	23,3	26,2		
Spain	11,3	11,2	11,3	10,6	9,6	8,6	9,3	12,5	16,4	19,7	22,0	24,1	25,1		
Croatia	15,6	15,1	14,4	13,7	12,8	11,5	10,0	9,2	9,8	11,5	13,8	15,7	16,9		
Portugal	5,5	6,2	7,1	8,0	8,5	8,9	8,9	9,5	10,5	11,9	13,6	15,0	15,4		
Cyprus	4,1	3,8	4,1	4,7	4,8	4,6	4,1	4,3	5,1	6,5	8,7	11,9	14,6		
Slovakia	19,1	18,7	18,3	17,5	16,1	13,7	11,4	11,0	12,1	13,4	14,1	14,0	13,8		
Ireland	4,2	4,3	4,5	4,5	4,5	4,5	5,2	7,7	10,8	13,5	14,4	14,2	13,0		
Latvia	13,4	12,5	11,9	11,1	9,6	7,7	6,9	10,4	14,9	17,7	16,9	14,4	12,6		
Bulgaria	18,0	17,1	14,7	12,0	10,4	8,7	7,2	6,4	7,6	9,5	11,3	12,2	12,2		
Lithuania	15,9	14,5	12,4	10,5	8,3	6,1	5,3	8,0	12,5	15,7	15,5	13,5	12,0		
Italy	9,2	8,6	8,3	8,0	7,5	6,9	6,5	6,8	7,6	8,2	9,2	10,4	11,8		
France	8,1	8,1	8,4	8,8	8,9	8,6	8,1	8,2	8,6	9,2	9,4	9,8	10,1		
Poland	18,1	19,4	19,6	18,9	17,0	13,8	10,2	8,3	8,3	9,2	9,8	10,0	9,8		
Hungary	5,8	5,7	5,8	6,4	6,9	7,4	7,6	8,4	9,7	10,7	11,1	10,7	9,6		
Slovenia	6,4	6,4	6,4	6,5	6,3	5,8	5,1	5,1	5,9	7,1	8,1	9,1	9,6		
Estonia	12,9	11,5	10,5	9,5	8,0	6,2	5,3	7,9	11,9	14,2	13,0	10,3	8,7		
Belgium	7,0	7,4	8,0	8,4	8,4	8,1	7,6	7,5	7,7	7,8	7,7	7,7	8,2		
Finland	9,3	9,1	9,0	8,7	8,3	7,7	7,0	7,2	7,7	8,1	8,0	7,9	8,2		
Sweden	5,8	6,1	6,7	7,2	7,4	7,0	6,5	6,9	7,7	8,2	8,1	7,9	8,0		
United Kingdom	5,2	5,0	4,9	4,8	5,0	5,2	5,4	6,2	7,0	7,8	7,9	7,9	7,2		
Denmark	4,5	4,8	5,2	5,2	4,7	4,2	3,7	4,4	5,6	7,0	7,5	7,4	7,0		
Romania	7,8	7,8	8,0	7,6	7,4	6,9	6,4	6,2	6,4	6,9	7,0	7,0	6,9		
Netherlands	3,5	3,9	4,7	5,5	5,5	5,0	4,3	4,1	4,4	4,8	5,3	6,0	6,8		
Czech Republic	8,1	7,7	7,8	8,0	7,8	6,8	5,6	5,5	6,1	6,9	7,0	6,9	6,7		
Malta	7,2	7,6	7,4	7,3	7,0	6,7	6,4	6,5	6,6	6,7	6,5	6,4	6,2		
Luxembourg	2,2	2,8	3,8	4,5	4,7	4,5	4,6	4,7	4,9	4,8	4,8	5,3	5,7		
Austria	4,1	4,4	4,9	5,3	5,5	5,3	4,8	4,8	4,7	4,9	4,8	5,0	5,3		
Germany	8,1	8,7	9,6	10,4	10,6	9,9	8,7	7,8	7,3	6,8	6,1	5,5	5,2		

Izvor: Eurostat, Macroeconomic Imbalances Procedure Indicators, obrada HGK

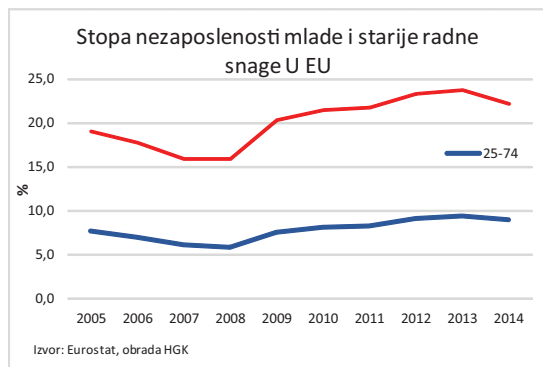
Kada bi se ovaj pokazatelj promatrao u dužoj vremenskoj dinamici, Hrvatska bi ga zadovoljila samo 2009. i 2010. godine (vidi tablicu 2).

Novi indikatori u sklopu MIP-a

1. Stopa nezaposlenosti mladih (referentna vrijednost 0,2 postotna boda u trogodišnjem pomičnom prosjeku)

Stopa nezaposlenosti mladih odnosno ekonomski aktivnog stanovništva dobne skupine 15 do 24 godine, rani je indikator pogoršanja stanja na tržištu rada koji ujedno signalizira sniženi potencijalni output zbog propadanja stečenih vještina i izgubljene zarade u budućnosti, s višestrukim socijalnim posljedicama i širenjem stanja socijalne isključenosti. Stoga se očekuje da će posljedice aktualne visoke razine nezaposlenosti mladih biti dugotrajne, a mladu generaciju mnogi već nazivaju „scarred generation” („obilježena generacija”).

Graf 1

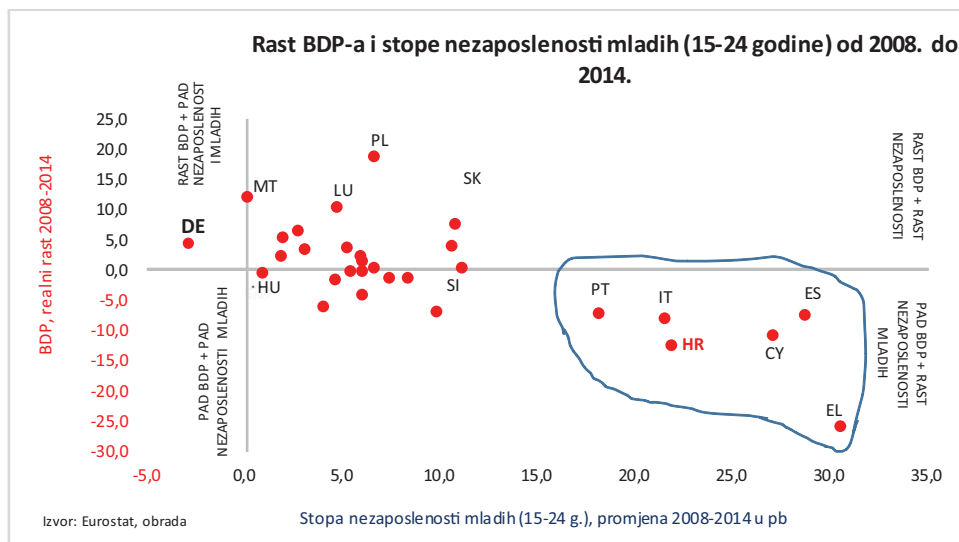
Povijesno, stopa nezaposlenosti mladih (15-24 godine) u razvijenim gospodarstvima uvijek je bila dva do tri puta viša od stope nezaposlenosti starije radne snage – u prosjeku posljednjih deset godina na području EU oko dva i pol puta.

Pritom se Hrvatska, u usporedbi s članicama EU, nalazila u razredu iznadprosječnih zemalja sa stopom nezaposlenosti mladih višom 3,2 puta u odnosu na stopu nezaposlene radne snage starije od 25 godina.

U zadnjoj posljednjoj pretkriznoj godini (2008.), razlika između stope nezaposlenosti mladih i starije radne snage u Hrvatskoj je iznosila je 16,8 postotnih bodova te je bila viša nego u svim tadašnjim članicama EU. Pritom je i sama razina stope od 23,7 % bila druga najviša (poslije Španjolske) te prilično udaljena od prosjeka EU (7,8 postotnih bodova), dok je stopa nezaposlenosti starije radne snage bila viša od prosjeka EU tek za jedan postotni bod.

To pokazuje da u Hrvatskoj problem nezaposlenosti mladih nije rezultat gospodarske krize posljednjih godina, već dugoročniji neciklički problem. Naime, stopa nezaposlenosti mladih je i u godinama kada je gospodarstvo raslo i kada je padala opća stopa nezaposlenosti, bila iznimno visoka: od 2005. do 2008. godine iznosila je prosječno 27,4 %. U godinama krize, njen je uzlet bio rapidan te se gotovo udvostručila, s maksimalnom razinom u 2013. godini kada svaka druga radno aktivna mlada osoba nije mogla pronaći zaposlenje.

Graf 2

Rast nezaposlenosti mladih je od 2008. godine zabilježen i u cijeloj Europi, koji je, potenciran strukturnim manjkavostima, bio puno oštrije nego kod starije radne snage. Članice s najoštrijim padom BDP-a u pravilu su imale i najoštrije rast nezaposlenosti mladih (vidi graf 2). Pritom se nekako izdvojila grupica članica u rubnom dijelu donjeg desnoga kvadranta (s najvećim padom BDP-a i najvećim rastom nezaposlenosti mladih): Grčka, Španjolska, Cipar, Hrvatska, Italija i Portugal (vidi graf 2). S druge strane stoji Njemačka koja se rastom BDP-a i padom nezaposlenosti mladih izdvaja od svih ostalih članica. Zanimljiva je i Poljska koja ima najveći rast BDP-a (jedina članica koja nije imala pad BDP-a niti jedne godine od 2008. do 2014.), ali se pritom povećala i nezaposlenost mladih.

Stopa nezaposlenosti mladih na razini je prosjeka EU od 2008. do 2014. godine porasla za 6,3 postotna boda, dok je stopa nezaposlenosti radno aktivnog stanovništva u dobi od 25 do 74 godine porasla za upola niži 3,1 postotni bod. Pritom su Njemačka i Mađarska jedine članice koje su smanjile stopu nezaposlenosti radne snage starije od 25 godina, dok je jedino Njemačka uspjela spustiti i stopu nezaposlenosti mladih. Treba pritom napomenuti kako je Njemačka provela dugogodišnju sveobuhvatnu reformu tržišta rada pod nazivom „Agenda 2010“ još u prošlom desetljeću, u sklopu čega je provela rezove u socijalnoj politici, prilagodila radno vrijeme i plaće putem modela skraćenog rada „Kurzarbeit“ i preko tzv. mini poslova „Minijobs“ (koji se obavljaju i za 400 eura). Pored toga, Njemačka ima i takozvani dualni sustav obrazovanja („Duales Ausbildungssystem“) još od druge polovine devetnaestoga stoljeća.

Referentna vrijednost koja je u AMR-u određena za ovaj pokazatelj jest rast stope u posljednje tri godine za najviše 0,2 postotna boda, što znači da se u aktualnom scoreboardu promatra razlika razina stope u 2014. u odnosu na 2011. godinu. **Od 28 članica njih 13 ima naznake neravnoteže prema ovom pokazatelju, među njima i Hrvatska.**

Hrvatska ima 44 puta višu razinu rasta stope nezaposlenosti mladih od referentne vrijednosti koja je granična u određivanju ravnoteže u sklopu Procedure otklanjanja makroekonomskih neravnoteža.

Kada bi se ovaj pokazatelj promatrao u dužoj vremenskoj dinamici, Hrvatska ga ne bi zadovoljavala od 2010. godine nadalje (vidi tablicu 3).

Tablica 3

Stopa nezaposlenosti mladih, promjena trogodišnjeg pomičnog prosjeka

	referentna vrijednost 0,2pp									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lithuania	-7,2	-14,8	-13,4	-2,5	19,6	27,3	19,3	-2,9	-13,8	-13,3
Latvia	-5,2	-6,0	-9,4	-1,5	19,7	25,6	17,4	-4,8	-13,0	-11,4
Estonia	-2,8	-8,8	-13,8	-3,1	15,3	22,8	10,4	-6,5	-14,2	-7,4
Hungary	7,5	5,9	2,6	0,1	7,3	8,3	6,5	1,8	0,2	-5,6
Ireland	0,3	0,0	0,4	4,6	15,3	18,5	15,8	6,4	-0,8	-5,2
United Kingdom	0,8	1,7	2,3	2,2	5,2	5,6	6,3	2,1	0,8	-4,4
Slovakia	-7,7	-6,8	-12,8	-11,1	0,6	13,3	14,4	6,4	-0,2	-4,0
Czech Republic	3,3	-0,1	-9,7	-9,4	-0,9	7,6	8,2	2,9	0,6	-2,2
Poland	-5,6	-12,1	-18,0	-19,7	-9,2	2,1	8,6	5,9	3,6	-1,9
Denmark	1,2	-1,5	-0,7	-0,6	4,1	6,4	6,2	2,3	-0,9	-1,6
Malta	-1,0	-1,9	-3,1	-4,4	-1,0	-0,3	1,6	-0,4	-0,2	-1,5
Bulgaria	-14,2	-8,3	-10,2	-9,1	-3,2	7,8	13,1	13,0	6,5	-1,2
Germany	5,6	2,1	-1,9	-5,0	-2,5	-2,0	-1,9	-3,1	-2,0	-0,8
Romania	-0,7	1,7	-1,2	-1,5	-0,2	2,8	6,3	2,6	1,6	0,1
Sweden	6,2	4,1	-1,2	-2,4	3,5	5,6	2,6	-1,3	-1,2	0,1
Finland	-0,9	-3,1	-4,2	-3,6	2,8	4,9	3,6	-2,5	-1,5	0,4
Austria	4,3	2,2	-1,1	-2,5	0,9	0,1	0,4	-1,3	0,2	1,4
France	-9,5	3,2	-0,9	-2,0	1,6	3,8	3,7	0,8	1,6	1,5
Netherlands	4,4	0,1	-2,0	-3,2	0,2	1,7	1,4	1,5	2,1	2,7
Belgium	3,8	-1,3	-2,4	-3,5	1,4	3,6	0,7	-2,1	1,3	4,5
Portugal	5,2	2,6	1,7	0,8	4,1	6,8	8,6	12,7	9,9	4,5
Slovenia	-0,6	-3,4	-6,0	-5,5	-0,3	4,6	5,3	7,0	6,9	4,5
Luxembourg	7,6	4,3	-0,8	2,7	1,0	0,2	-0,9	1,5	1,1	5,9
Spain	-2,6	-4,8	-3,9	4,9	19,8	23,4	21,7	15,2	14,0	7,0
Greece	-1,0	-1,8	-3,8	-3,9	0,7	10,3	22,8	29,6	25,3	7,7
Croatia	-3,6	-5,9	-7,6	-8,2	-3,6	7,2	13,0	16,9	17,6	8,8
Italy	2,1	-1,8	-3,1	-2,9	3,5	7,5	8,0	10,0	12,1	13,5
Cyprus	5,9	1,2	0,0	-4,9	3,8	6,4	13,4	13,9	22,3	13,6

IZNAD REFERENTNE VRIJEDNOSTI 2014.

Izvor: Eurostat, Macroeconomic Imbalances Procedure Indicators, obrada HGK

2. Stopa dugotrajne nezaposlenosti (referentna vrijednost 0,2 postotna boda u trogodišnjem pomičnom prosjeku)

Stopa dugotrajne nezaposlenosti (stanje nezaposlenosti duže od godine dana) pomaže kvantificirati razvoj nezaposlenosti jer promjene u dugotrajnoj nezaposlenosti pomažu u procjeni kretanja u zaposlenosti, budući da duže stanje nezaposlenosti značajno smanjuje izgleda za ponovno zaposlenje. Smanjenje izgleda ponovnog zapošljavanja povezano je i sa psihološkim momentima obeshrabrenosti i svojevrsne stigmatiziranosti te s gubljenjem stečenih vještina. Dugotrajna nezaposlenost također pokazuje pogoršanje socijalnih uvjeta: činjenice pokazuju da se pri rastu dugotrajne nezaposlenosti pogoršavaju i pokazatelji siromaštva.

Iz tablice 4 vidljivo je da su se u mnogim članicama pogoršala kretanja povezana s ovim pokazateljima 2010. godine, kada je većina imala ast iznad referentne vrijednosti, a od 2013. godine naziru se poboljšanja.

Hrvatska ne zadovoljava ovaj kriterij od 2010. godine te se 2014. godine nalazi među 11 članica koje imaju rast iznad referentne vrijednosti.

Tablica 4

	Stopa dugotrajne nezaposlenosti, trogodišnji pomični prosjek										referentna vrijednost 0,5pb
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Latvia	-1,2	-2,6	-3,4	-2,6	2,1	7,2	6,9	3,3	-3,0	-4,1	
Estonia	-1,7	-2,0	-2,9	-2,7	0,8	5,3	5,4	1,8	-3,8	-3,8	
Lithuania	-3,0	-3,4	-4,2	-3,1	0,7	6,0	6,7	3,3	-2,3	-3,2	
Ireland	0,2	-0,1	-0,2	0,2	2,1	5,4	7,0	5,6	1,1	-2,0	
Hungary	0,8	1,0	0,7	0,4	0,8	2,1	1,6	0,8	-0,6	-1,5	
Germany	1,8	0,9	-1,0	2,0	-2,2	-1,5	-1,1	-1,1	-1,0	-0,6	
United Kingdom	-0,1	0,1	0,3	0,4	0,7	1,2	1,3	0,8	0,2	-0,5	
Malta	0,0	-0,5	-0,7	-0,8	0,2	0,4	0,6	0,2	-0,2	-0,4	
Denmark	0,2	-0,3	-0,6	-0,6	-0,2	0,9	1,3	1,5	0,3	-0,1	
Romania	-0,5	-0,7	-1,5	-1,7	-2,0	-0,8	0,6	0,9	0,8	-0,1	
Czech Republic	0,5	0,1	-1,4	-2,0	-1,9	0,2	0,5	1,0	0,0	0,0	
Slovakia	-0,5	-1,2	-3,6	-5,1	-3,8	1,0	2,6	2,9	0,7	0,0	
Sweden	-0,2	-0,2	-0,5	-0,2	0,1	0,7	0,7	0,4	-0,1	0,0	
Poland	-0,7	-3,3	-5,4	-7,9	-5,3	-1,9	1,2	1,6	1,4	0,2	
Finland	-0,1	-0,4	-0,5	-1,0	-0,5	0,4	0,5	0,2	-0,3	0,2	
Luxembourg	0,5	0,4	0,2	0,4	-0,2	0,1	-0,2	0,4	0,5	0,3	
Austria	0,2	0,2	-0,2	-0,4	-0,3	-0,1	0,2	0,0	0,1	0,3	
Bulgaria	-5,9	-4,0	-3,1	-3,2	-2,0	0,7	3,4	3,8	2,6	0,6	
France	0,9	0,4	-0,4	-0,8	-0,5	0,5	1,0	0,7	0,5	0,6	
Belgium	0,7	0,5	-0,3	-1,1	-0,7	0,3	0,2	-0,1	-0,2	0,8	
Netherlands	1,4	0,9	-0,3	-1,1	-1,1	-0,2	0,4	0,9	1,2	1,3	
Croatia	-1,6	-1,4	-1,5	-2,3	-1,9	0,6	3,1	5,1	4,4	1,7	
Slovenia	-0,4	-0,6	-1,0	-1,2	-1,1	1,0	1,7	2,5	2,0	1,7	
Portugal	2,1	1,9	0,8	-0,1	0,2	2,0	2,1	3,0	3,0	2,2	
Italy	-1,2	-1,5	-1,0	-0,7	0,1	1,2	1,2	2,2	2,8	3,5	
Spain	-1,6	-2,0	-1,8	-0,2	2,5	5,6	6,9	6,7	5,7	4,0	
Cyprus	0,6	-0,1	-0,5	-0,8	-0,3	0,6	1,1	3,0	4,8	6,1	
Greece	-0,1	-0,4	-1,4	-1,5	-1,0	1,5	5,1	10,6	12,8	10,7	

IZNAD REFERENTNE
VRIJEDNOSTI U 2014.

Izvor: Eurostat, Macroeconomic Imbalances Procedure Indicators, obrada HGK

Hrvatska ima 3,4 puta višu razinu rasta stope dugotrajne nezaposlenosti od referentne vrijednosti koja je granična u određivanju ravnoteže u sklopu Procedure otklanjanja makroekonomskih neravnoteža.

3. Stopa aktivnosti (referentna vrijednost -0,2 postotna boda u trogodišnjem pomičnom prosjeku)

Kretanje stope aktivnosti pomaže pratiti tijek iz radne aktivnosti u neaktivnost – što uključuje one koji odlaze u mirovinu, „obeshrabrenu“ radnu snagu koja odustaje od nalaženja posla i „dodanu radnu snagu“ koja ulazi na tržište rada iz nužnosti povećanja dohotka kućanstva. Stopa aktivnosti je također relevantna pri analizi utjecaja na potencijalni *output*, budući da niska aktivnost implicira reduciranu ponudu rada, a time i neiskorišten proizvodni kapacitet u gospodarstvu.

Ponašanje ove varijable izražene u razinama, pokazuje da se razina ispod referentne vrijednosti (64 % u pomičnom trogodišnjem prosjeku), kod zemalja članica EU ostvarila u relativno malom broju zemalja, i prije, ali i za vrijeme krize. Otpornost stope aktivnosti tijekom krize dijelom je povezana s aktiviranjem dijela dotad neaktivnog stanovništva zbog potrebe dodatne zarade uslijed nesigurnosti prihoda kućanstva („učinak dodanog radnika“ - *“added worker effect”*) i pojačane participacije starije radne snage zbog reformi mirovinskih sustava (produljenje radnog vijeka).

Tablica 5

	Stopa aktivnosti, trogodišnji pomični prosjek										referentna vrijednost -0,2pb	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Hungary	1,6	1,4	1,1	-0,1	-0,8	0,3	1,2	2,5	2,8	4,6		
Malta	-0,9	-0,7	0,6	1,5	1,5	1,6	2,7	3,7	4,6	4,5		
Bulgaria	0,2	3,6	4,5	5,7	2,7	0,2	-1,9	-0,1	1,9	3,1		
Czech Republic	-0,2	0,1	-0,1	-0,7	-0,2	0,3	0,8	1,5	2,7	3,0		
Luxembourg	1,4	2,1	1,1	0,2	2,0	1,3	1,1	0,7	1,7	2,9		
Lithuania	-0,9	-2,3	-1,3	-0,3	2,0	2,3	3,0	2,2	2,2	2,3		
Poland	-0,2	-0,5	-0,8	-0,6	1,3	2,1	1,9	1,8	1,7	2,2		
Croatia	0,4	0,4	2,0	2,5	2,8	-0,6	-1,7	-1,7	-1,4	2,0		
Italy	1,4	1,1	-0,4	0,4	-0,3	-0,4	-0,8	1,2	1,4	1,8		
Latvia	0,5	2,1	3,3	5,1	2,5	0,4	-1,4	0,9	1,0	1,8		
Romania	-1,1	1,4	0,0	0,6	-0,5	1,9	1,2	1,7	0,0	1,6		
Slovakia	-1,0	-1,4	-1,4	-0,1	-0,2	0,4	-0,1	1,0	1,2	1,6		
Sweden	1,1	1,5	1,9	0,6	0,1	0,0	0,6	1,4	2,0	1,6		
France	0,6	-0,1	-0,1	0,2	0,7	0,6	0,2	0,4	0,8	1,3		
United Kingdom	0,1	0,4	0,2	0,4	0,0	-0,1	-0,3	0,4	1,0	1,2		
Belgium	1,9	1,6	1,2	0,4	0,4	0,6	-0,4	0,0	-0,2	1,0		
Netherlands	0,4	0,9	1,9	2,4	2,3	-0,3	-1,2	-0,7	1,2	0,9		
Cyprus	1,2	0,6	1,3	1,2	0,0	-0,3	-0,1	0,5	0,0	0,8		
Austria	-0,2	0,4	3,1	2,5	1,9	0,9	0,7	0,8	1,1	0,8		
Ireland	2,2	3,1	3,1	1,3	-1,3	-3,2	-2,9	-1,4	0,4	0,6		
Slovenia	2,9	3,8	1,5	1,1	0,9	0,2	-1,5	-1,4	-1,0	0,6		
Estonia	1,4	2,3	2,7	3,5	1,2	0,7	0,5	0,8	1,2	0,5		
Finland	-0,2	0,7	1,4	1,3	-0,2	-1,1	-1,1	0,2	0,7	0,5		
Germany	2,1	2,8	3,0	2,1	1,4	1,0	1,4	0,9	1,0	0,4		
Spain	3,4	3,1	2,9	2,7	2,0	1,7	1,2	1,2	0,8	0,3		
Greece	2,3	1,7	0,3	0,3	0,7	1,3	0,6	0,1	-0,3	0,1		
Portugal	0,5	0,8	1,2	0,7	-0,2	-0,2	-0,3	0,0	-0,7	-0,4	IZNAD REFERENTNE VRIJEDNOSTI U 2014.	
Denmark	0,2	1,1	0,0	0,9	-0,4	-0,7	-1,4	-1,6	-1,3	-1,2		

Izvor: Eurostat. Macroeconomic Imbalances Procedure Indicators. obrada HGK

S druge strane, ponašanje ove varijable izražene u promjenama (razine promjene trogodišnjeg pomičnog prosjeka), pokazuje da je nešto više članica pokazalo neravnoteže izražene stopom pada većom od 0,2 %. **Pritom se ističu Hrvatska, Irska i Danska kao zemlje s najdužim razdobljima pada aktivnosti dinamičnijim od referentne vrijednosti.**

Kada se uzmu u obzir i razine i dinamike promjene, Hrvatska se izdvaja kao članica s najnepovoljnijim pokazateljima aktivnosti: niska razina i dugo razdoblje pada. Naime, iako Danska ima najduže razdoblje pada trogodišnjeg prosjeka (od 2009. nadalje), ona je ipak među članicama s najvišim razinama aktivnosti (2014. godine u trogodišnjem prosjeku na razini od 78,1 %, treća najviša razina u Uniji), dok je Hrvatska među članicama s najnižim razinama (2014. godine u trogodišnjem prosjeku na razini od 66,1 %, treća najniža razina u Uniji).

Hrvatska je, prema pokazatelju promjene trogodišnjeg prosjeka stope aktivnosti koja je granična u određivanju ravnoteže u sklopu Procedure otklanjanja makroekonomskih neravnoteža, bila u neravnoteži od 2010. do 2013. godine, dok je 2014. godine iz nje izašla, kao i većina članica (vidi tablicu 5).

Zaključno

Europska je komisija ocijenila da hrvatska ekonomija ima značajne makroekonomske neravnoteže, od kojih su neke detektirane i na tržištu rada kroz nepovoljnu dinamiku promjena u području nezaposlenosti mladih i dugotrajne nezaposlenosti, kao i kod kretanja razine opće stope nezaposlenosti.

Pored dinamike stope nezaposlenosti mladih i dugotrajne nezaposlenosti, bitno je naglasiti i njihove razine prema kojima Hrvatska spada među nelaskave „top tri“ članice EU prema visini ovih dvaju pokazatelja. Iako su njihove razine posljedica i visoke opće stope nezaposlenosti koja je rezultanta višegodišnjeg pada gospodarske aktivnosti (Hrvatska je jedina članica EU uz Grčku s kontinuiranim padom BDP-a tijekom šest godina), **nezaposlenost mladih i dugotrajna nezaposlenost ipak predstavljaju i strukturni problem koji se neće riješiti bez razrješavanja nesklada između potreba gospodarstva i ponuđenih kvalifikacija na tržištu rada.** Može li se to rješavati nekim specifičnim izravnim akcijama ili je nužna strukturna reforma obrazovnog sustava koja treba sadržavati mnogo više od promjena kurikuluma? Možda možemo nešto naučiti iz dobrih praksi? Primjer dobrog sustava bliskosti gospodarstva i produkcije potrebnih vještina na tržištu rada možda bi se mogao „prepisati“ od zemalja koje imaju dobre prakse koje su već tradicionalne, primjerice germanske zemlje poput Austrije ili Njemačke, koje trenutno imaju najniže stope nezaposlenosti mladih u Uniji.

Naime, ove zemlje imaju takozvani dualni sustav obrazovanja u kojem se mladi uključuju na tržište rada još za vrijeme školovanja.

Austrija ima dualni sustav strukovnog obrazovanja u okviru kojeg se 80 % obrazovanja obavlja u tvrtki, a 20 % u školi.

Time poslodavci ulažu u ljudski kapital koji će im trebati u bližoj budućnosti, čime dobivaju upravo one kompetencije koje im trebaju bez gubitka vremena i energije u potrazi za njima na tržištu rada (možda često i bezuspješnoj jer ih tržište rada i ne nudi).

HGK je kao jednu od strateških smjernica za rast zaposlenosti koje su objedinjene u projektu „Zaposlimo Hrvatsku“, navela uvođenje dualnog obrazovanja na razinama srednjeg i visokog obrazovanja. Jedan od ciljeva HGK i dionika bit će zainteresirati poslodavce i olakšati im pripremu za prijem učenika za učenje na radnome mjestu.

S otvaranjem pristupa zajedničkom tržištu članstvom u Europskoj uniji, otvorila se i veća mobilnost radne snage, što će za Hrvatsku, bez napretka u konkurentnosti, prije rezultirati odljevom nego priljevom radne snage. Stoga je nužno što prije postići političku volju (jer je obveza države provoditi strukturne reforme koje poboljšavaju poduzetničku okolinu) za strukturnim promjenama u obrazovnom sustavu i povezivanju gospodarstva i tržišta rada, a jedan od dobrih instrumenata zasigurno bi moglo biti dualno obrazovanje.

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovoran HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drugačije reproducirati bez navođenja izvora.

Izdavač: Hrvatska gospodarska komora

Pripremio: Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i makroekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/ 48 28 373

Fax: 01/ 45 61 535

E-mail: makroekonomija@hgk.hr

www.hgk.hr

Priprema i tisak: Intergrafika TTŽ, Zagreb

Naklada: 500 primjeraka

Zagreb, siječanj 2016.